

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת סנהדרין - דף פב

עיונים על הדף

איסור נשיאת נשק בבית המדרש

דרשו בגמ', "ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו", שאין נכנסים בכלי זיין לבית המדרש, שהרי לא היה בידו חרב ורק כאשר נזקק נטלה. צריך לברר האם לשומר בית המדרש מותר לשאת נשק? צריך ללבן, מה הדין לגבי שמירה על המקום, האם הכוונה בתוך ביהמ"ד או אף מחוץ לו. מה הדין שלומדים הלכות "שחיטה" האם מותר להביא את הסכין לבית המדרש על מנת ללמוד הלכותיו, האם "כלי זיין" בדווקא או הראוי להיות "כלי זיין".

לקמן (צד, א) מבואר שחזקיה המלך נעץ חרב על פתח בית המדרש. ולפום ריהטא מבואר שלא היה בביהמ"ד אלא על פתח ביהמ"ד. אולם לשון החיד"א (ברית עולם על ספר חסידים תקיז) שנעץ חרב בביהמ"ד. ויש לעיין אם בדווקא. (וכן לשון המשב דבר ח"א מד)

במדרש רות (פרשה ד, א) מבואר שיתרא הישמעאלי נעץ חרב בבית המדרש להוכיח את ההלכה של עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ובש"ס לפנינו (נבמות עז, א) "ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי וכו' וכתב יתר הישמעאלי אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאלי ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב בן מקובלני וכו'.

ועיין כן יהודע שביאר, שנכנס עם החרב מכוסה שאם הייתה מגולה לא היו נותנים לו להיכנס בעקבות סוגיית הגמ' בסנהדרין הג"ל.

ובאמת בשו"ת עטרת פז (ח"א כרך ג' חו"מ יא) התפלא על הדבר הרי אסור להכניס חרב לביהמ"ד. וציין שם שאף בגמ' בשבת (ז, א) נעצו חרב בביהמ"ד. (על אף שבח"ס שם בחידושי נקט שזה היה על פתח ביהמ"ד כענין חזקיה)

וכן הביא שם מהזוה"ק פר' נשא (דף קכז ע"ב, בריש אידרא רבא קדישא) תניא אמר רבי שמעון וכו' אתכנסו חבריאי לבי אדרא מלובשין שריין סייפי ורומחי בידכון אזדרו בתיקונכון בעיטא בחכמתא וכו'.

ובשו"ת באר שרים (ח"ב סי' י) הביא ולמד בדברי השד"ח שמותר להכניס סכין לביהמ"ד לצורך לימוד ובדיקת חכם וכד'. ורק אסרו בשעת התפילה. אולם בשו"ת עטרת פז (שם) הביא שרים עצמו, וכן בציץ אליעזר (ח"י יח) דנו שאף העומד בתפילה בתוך ביתו יש לעיין אם מותר לו לאחוז כלי משחית. ובדואי שאף בבית הכנסת או ביהמ"ד שמבואר שהם מותרים להאריך ימים.

ולמעשה בתורה לשמה (ס' לו) הוכיח מהגמ' בגיטין שמותר להכניס סכין שחיטה לביהמ"ד לצורך לימוד. וכך מסקנת השד"ח. וכך הכריח בעטרת פז במסקנתו וראייתו עמו.

לצורך שמירה, כמבואר לעיל כאשר אינו נכנס לבית המדרש אלא עומד על הפתח בודאי יותר קל. כאשר נכנס לבית המדרש ומכסה בבגדו וכד', הקילו הפוסקים וכך הביא הח"ב (קנא) בשם האליה רבה. ואפשר שכאשר גוי נושא את הכלי נשק יש להקל, שהרי כל עניינו של איסור זה כיון שכלי נשק מקצר ימיו של אדם.

בציץ אליעזר (חלק ג, יח) סיכם את תמצית ההלכה לאחר שדן בארוכה כדרכו, א. באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס ליבהמ"ד ברובה ואקדה, ויש להסירם ולמסור לשמירה בחוץ. ב. כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים. ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג. אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ז ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדה שנתון בנרתיקו וגם אינו מורגש כלל כשמכסים אותו. ד. האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמחפלת בביתו או על פני השדה.

אולם כאשר מדובר בזמן חירום: כתב שם, שהאמור במצב רגיל מתח וכוונות מיוחדים, אבל במצב של חירום וכוונות ועמידה על המשמר מפתח האויב, והחייל ואיש המשמר עומדים על משמרת הבטחון ואיש חרבו על ירכו, אין לחזר כלל אחר הקל קל תחילה. ויש לו להתפלל עם כלי זיינו עליו וכן ליכנס בביהמ"ד, ורק יש לו להשתדל להסירם מעליו ולשימם בסמוך לו ולכסותם, אם אפשר, ולא פירעו לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליון או בטלית כשהם עליו. ובכלל יש גם סברא לומר שלחייל העובד בצבא קבע וכן לשומר קבוע לידם הרובה או האקדה נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים, וכדמצינו בגדולה מזו להערה"ש בה' שבת סי' ש"א סעי' נ"א שכותב לומר סברא זאת לגבי הוצאה בשבת כיעו"ש.

ביחווה דעת (ה, יח) כתב באריכות להוכיח מכמה וכמה מקומות ובין הדברים הביא כך, בשבולי הלקט (ולא) הביא מה שכתב רבינו ישעיה הראשון להוכיח כמה שאמרו במועד קטן (יח, א) שרבי יוחנן היה נוטל צפרניו בשיניו בחול המועד (בהיותו בבית המדרש), מכלל שבסכין אסור ליטלם, שאי אפשר שלא יהיה נמועד סכין בכל בית המדרש ליטלם. ודחה השבולי הלקט את דברי רבי ישעיה שהרי מחמת הנזכר לפנינו בסוגיא לא היה סכין בבית המדרש שהרי אין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין, לכן לא היה נמצא סכין בכל בית המדרש, שכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין, כפי שלמדנו לעיל (עו, ב) גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שברזל ממת בכל שהוא, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור. ע"כ.

בבועל ארמית קנאים פוגעים, שאל רב כהנא את רב מה דינו של הובעל אם לא פגעו בו, שכן רב מה למד מרבתי. **הראו לרב כהנא** בחלומו את הפסוק "בגדה יהודה נכר", **אמר לרב ונזכר ההלכה** וביאר לו את הפסוק "בגדה יהודה" הכוונה עבודת כוכבים. **ותועבה** נעשתה בישראל ובירושלים" משכב זכור. **כי חלל יהודה קדש ד"** זו זונה. **"ובעל בת אל נכר"** זה הבא על הכותית, **ובתמשך** מבואר "יכרת ד' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לד' צבאות", **אם החוטא** שבעל ארמית **הוא ת"ח** לא יהיו לו בנים שהם חריפים ועונים להורות הלכה, **ואם הוא כהן** לא יהיה לו בן שיעבוד בבית המקדש.

אמר רבי חייא בר אבויא, כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בעבודת כוכבים שנאמר "ובעל בת אל נכר". **עוד אמר, יהויקים** היה מאחרוני מלכות יהודה **ומלך רשע** היה והוליוכו נבוכדנאצר בגולה ומת יהויקים **והשליכוהו בלא קבורה**, והיה כתוב על גולגולתו **"זאת ועוד אחרת"** היינו שמלבד הדבר הנזכר שזרק בלא קבורה עוד נקמה תהיה בו, **סבו רבי פריזא הוא רבי חיא בר אבויא** ראה את הגולגולת שהיתה מושלכת בשערי ירושלים והיה כתוב עליה כנזכר "זאת ועוד אחרת", **קבר** אותה ולאחר תקופה יצאה ובצבצה, **ושבו יצאה, אמר** זאת הגולגולת של יהויקים שכתוב "קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהאלה לשערי ירושלים", **אמר והרי הוא מלך** ואין הדרך להשאיר עצמו בבוז, **כך את הגולגולת** ביד משי והניח בארז בביתו, **לאחר זמן** ראתה אשתו של רבי חיא בארז גולגולת **ולא הבינה** וסיפרה על כך לשכנותיה, אמרו לה כנראה זו אשתו הראשונה של רבי חיא ולא נשכחה מליבו, **הסיקה את התנור** ושרפה את הגולגולת, **כשבא רבי חיא אמר** זה מה שכתבת על הגולגולת "זאת ועוד אחרת". **אמר רב דימי**, ב"ד של בית חשמונאי **זכרו הבא על הכותית** חייב מלקות משום "נדה", "שפחה", "גויה", ו"אשת איש" (נש"א). **רבין החליף** את האיסור שאסרו משום "אשת איש" שאין לגויים אישות, ואמר שנזרו משום "זונה" (נש"ז), **מאיך רב דימי סבר** ששומרים על נשותיהם שלא ינהגו מנהג הפקר.

אמר רב חסדא שבא אדם לשאול אם להרוג מי שבא על ארמית, אין מורין לו שיהרוג, וכן אמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן. **ועוד אמרו בדין הבא על הכותית קנאים פוגעים בו**, בדין זמרי וכוזבי בת צור, **שאם פרש זמרי** ואח"כ היה הורגו פנחס, היה פנחס נהרג כדין רוצח. ועוד אמרו, **שאם היה נהפך זמרי** והורג את פנחס, לא היה נהרג עליו כיון שפנחס מוגדר כרוצח.

"ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פגור" **הלך שבט שמעון לנשיאם** זמרי בן סלוא" ואמרו לו דנים דיני נפשות ואתה יושב ושוחק, קיבץ 24,000 אנשים והלך לכוזבי בת צור מלך דין, **ואמרה לו** שאביה אמרה לה שלא תשמעי אלא לגדול שבהם, **אמר לה** זמרי אני נשיא ודול שבהם יותר ממשה רבינו שהרי שבט שמעון הוא שני, ומשה רבינו הוא משבט לוי שהוא השלישי, **תפס את כוזבי** בבלורית **והביאה** לפני משה רבינו ושאלו האם זאת מותרת או אסורה, **ואם תאמר** **אסורה** מי התיר לך את בת יתרו, **באותה שעה** נתעלמה ההלכה ממשה רבינו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו ונעו כל האדם בבכי שנאמר "המה בוכים פתח אהל מועד". **ויורא פנחס בן אלעזר אמר רב**, ראה מעשה ונזכר הלכה, **ואמר למשה רבינו** הרי למדת אותנו "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו", **אמר לו משה רבינו** "קריינא דאיגראת איהו להוי פרוונא" המקריא אגרתו של המלך צריך לקיימה. **לדעת שמואל** ראה "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ד" במקום שיש חילול ד' אין חולקים כבוד לרב לכן מיד הלך להורגם. **רבי יצחק אמר בשם ר"א** שראה מלאך שבא והשחית את העם.

ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, **מאן למדו** שאין נכנסים בכלי זיין לבית המדרש, שהרי לא היה בידו חרב ורק כאשר נזקק נטלה, **לקח** את המתכת שבראש הרומח והניח בבגדו, **ונשען** על רומח ולא הכירו שהיה כלי נשק, **כאשר הגיע למקום שבט שמעון** שאל היכן מצאנו שבט שמעון גדול משבטו של משה, והם חשבו שכונתו הייתה לבעול את בנות מואב כדרך שאמר זמרי, **והתירו** לו להכנס לאהלו. **אמר ר' יוחנן באותה שעה נעשו לו 6 ניסים**, א. זמרי לא פרש מהאשה. ב. לא צעק להצדיק את בני שבטו. ג. דקר בדברותו ובנקבותיה וראו כולם שלא לחנם הרגו. ד. לא נשמטו מהרומח. ה. בא מלאך והגביה את המשקוף שיוכל לצאת. ו. מלאך השחית בעם אף עצרו אותו בני שמעון.

כאשר ראה פנחס שהמלאך משחית עם, הפילם לפני הקב"ה והתפלל שתעצר המגיפה, **ונאמר** בפסוק "ועמד פנחס ויפלה" **ורדש** ר"א שנאמר "ויפלה" לשון פילולת שנראה כביכול שבא בטרוניה כלפי מעלה, **בוקשו מלאכי השרת לדוחפו**, אמר להם הקב"ה הניחו לו קנאי בן קנאי (בן לוי שנהרג את אנשי שכם במעשה דינה). **התחילו בשבטים מבזים** את פנחס ואמרו "בן פוטי" שאביו אלו פוטי עגלים לעבודה זרה, הלך והרג נשיא ישראל. **על כן יחסו הכתוב** "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" אמר הקב"ה למשה רבינו הקדם לו שלום שנאמר "לכן אמור הגוי נותן לו את בריתו שלום" וספרה שעשה פנחס מעולה לעולם.

אמר רב נחמן אמר רב זדזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו" 424 בעילות בעל זמרי באותו היום **והמתין** לו פנחס כדי שיתשש כוחו **ולא ידע פנחס** "ומלך אלקום עמו" היינו הקב"ה בעזרתו ולא יצטרך להמתין שיתשש כוחו. **בבריייתא מבואר**, שבעל שישים בעילות עד שיבצויהו נעשו מוזרות, **וכדבי היתה** חלמה שכתב זרע כרונות מים. אמר רב כהנא וגדלה כבית סאה. **למד רב יוסף** פיתחת רחמה בגודל אמה.

אמר רב ששת שמה היה "שיוילגאי" ונקראה כזי שכיזבה באביה. **ו"א** שכדבי שאמרה לאביה שחוט בי עם זה, שיכשלו בי. **זה שאומרים** האנשים שחשודה בזנות מוציאה לעז אף על אמה.

אמר ר' יוחנן, זמרי היה נקרה בה' שמות, **א. זמרי**, שהיה כביצה המזורה. **ב. וכן סלוא**, שגרם שיזכרו עוונות משפחתו. **ג. שאול**, שהשאיל עצמו לדבר עבירה. **ד. בן הכנענית**, שעשה מעשה כנעני (זימה). **ה. שמו היה שלומיאל בו צורי שדי**.